

Mateusz Jaremczuk

Współpraca Narodowego Antykorupcyjnego Biura Ukrainy ze służbami specjalnymi innych państw a bezpieczeństwo wewnętrzne Polski

Wstęp

W związku z protestami na Placu Europejskim w Kijowie oraz kryzysem na Krymie i we wschodniej części Ukrainy, które miały miejsce na przełomie lat 2013–2014, władzę stracił dotychczasowy prezydent tego kraju Wiktor Janukowycz. W wyniku tych wydarzeń doszło do wyboru nowych władz na Ukrainie oraz do odwrócenia wektora jej polityki zagranicznej, który do tej pory był skierowany na Rosję. Nowy rząd oraz prezydent zgodnie z oczekiwaniami ukraińskiego narodu rozpoczęli w 2014 r. proces odtwarzania relacji z Zachodem, szczególnie z Unią Europejską i Stanami Zjednoczonymi. Warunkiem poprawy tych relacji było przeprowadzenie przez Ukrainę wielu reform wewnątrzustrojowych, których celem było m.in. ograniczenie nadużyć ze strony władzy i oligarchów¹. Implikacje kryzysu ukraińskiego, trwającego od listopada 2013 r., mają wpływ także na bezpieczeństwo wewnętrzne Polski. Ponadto granica polsko-ukraińska jest zarazem granicą Ukrainy z Organizacją Paktu Północnoatlantyckiego i Unią Europejską.

Walka z korupcją jest jednym z najistotniejszych wyzwań, przed jakimi stoi nowa władza na Ukrainie. Od poziomu korupcji i zaangażowania władz w jej zwalczanie jest uzależniona pomoc finansowa państw zachodnich dla Ukrainy. Bez wyeliminowania korupcji z życia publicznego ukraińska gospodarka jest skazana na stagnację. Obie te kwestie są niezwykle istotne i od nich zależy poziom dalszego rozwoju Ukrainy. Nowo wybrane władze ukraińskie podjęły się zwalczania korupcji i na wzór państw zachodnich powołały w tym celu służbę specjalną: Narodowe Antykorupcyjne Biuro Ukrainy. Niniejszy artykuł ma na celu określenie wpływu współpracy tego Biura ze służbami specjalnymi innych państw na bezpieczeństwo wewnętrzne Polski.

Problem korupcji na Ukrainie jest szczególnie istotny w kontekście imigracji setek tysięcy obywateli ukraińskich do Polski. Należy zatem określić, w jakim stopniu korupcja destabilizująca państwo ukraińskie wpływa na bezpieczeństwo Polski. Problem korupcji dotyczy bowiem zarówno obywateli, których sytuacja wewnętrzna Ukrainy zmusza do emigracji, jak i państwa ukraińskiego jako całości. Destabilizacja tak dużego kraju leżącego w Europie Środkowo-Wschodniej wpływa na sytuację geopolityczną w regionie. W związku z powyższym zasadne wydaje się stwierdzenie, że państwa Unii Europejskiej (zwłaszcza graniczące z Ukrainą) oraz Stany Zjednoczone jako supermocarstwo dbające o ład międzynarodowy, powinny wspomagać ukraińskie

¹ W. Głowacki, *Rok w którym Europa osiwiała*, „Polska The Times” z 21 listopada 2014 r.

służby zwalczające korupcję, gdyż leży to w ich interesie. Instytucje odpowiedzialne za walkę z korupcją na Ukrainie nie mają doświadczenia w zakresie przyznanych im kompetencji oraz właściwości rzeczowej wskazanych w powołujących je aktach prawnych. Dlatego odpowiednia współpraca z analogicznymi jednostkami innych państw przełoży się na ich efektywność. Jakość tej współpracy będzie oddziaływać w dalszej perspektywie na poprawę lub pogorszenie bezpieczeństwa nie tylko na Ukrainie, lecz także w Polsce.

Korupcja a bezpieczeństwo wewnętrzne

Andrzej Barcikowski w artykule zatytułowanym *Bezpieczeństwo wewnętrzne – różne perspektywy analityczne i doktrynalne*² zwraca uwagę na to, że bezpieczeństwo wewnętrzne nie jest osobną dziedziną badawczą. Można je natomiast uznać za pokrewne naukom politycznym oraz prawu konstytucyjnemu, gdyż analizy tego zagadnienia mają przede wszystkim wymiar praktyczny. Zauważa także, że (...) *precyzyjna kategoryzacja, eksplikacja oraz predykcja w dziedzinie bezpieczeństwa wewnętrznego mogą i powinny wpływać na dobór instrumentów i obszarów działania państwa*³ oraz że bezpieczeństwo wewnętrzne odnosi się do państwa jako całości, a nie do jego poszczególnych elementów. Stanisław Sulowski zaś akcentuje, że bezpieczeństwo nie ma charakteru stałego, a jego pojmowanie jest subiektywne, zwłaszcza w kontekście kulturowym i politycznym⁴.

Jednym z czynników wpływających bezpośrednio na bezpieczeństwo wewnętrzne państwa jest korupcja. Definicja tego zjawiska wskazuje, że dochodzi do niego przy udziale dwóch świadomie działających stron. Jedna z nich wywiera wpływ za pomocą określonych dóbr na drugą, egzekwując w ten sposób określone działanie. Partnerzy dopuszczający się korupcji działają w porozumieniu i dążą do zatajenia zawartej transakcji, aby uniknąć odpowiedzialności. Taką definicję proponuje Piotr Sulowski w artykule *Korupcja zagrożeniem dla bezpieczeństwa wewnętrznego państwa*⁵. Korupcji może się dopuścić także jedna osoba. Dotyczy to przede wszystkim osób sprawujących funkcje publiczne, które przy wykorzystaniu zajmowanego stanowiska mogą defraudować lub przejmować majątek publiczny lub doprowadzać do jego niewłaściwego rozdysponowania. Możliwe jest także dokonanie czynu zabronionego przez osoby niezajmujące stanowisk publicznych, które nie stosują się do obowiązującego prawa i przez wydawanie ekspertyz lub opinii dążą do osiągnięcia zysku⁶. Określenie

² A. Barcikowski, *Bezpieczeństwo wewnętrzne – różne perspektywy analityczne i doktrynalne*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2014, nr 11, s. 11.

³ Tamże, s. 11–12.

⁴ P. Majer, *W poszukiwaniu uniwersalnej definicji bezpieczeństwa wewnętrznego*, www.abw.gov.pl/download/1/1756/Majer.pdf [dostęp: 25 VII 2018].

⁵ P. Sulowski, *Korupcja zagrożeniem dla bezpieczeństwa wewnętrznego państwa*, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Politologica” 2012, nr 8, s. 57–58.

⁶ Ł. Szwejkowski, *Korupcja, wybrane zagadnienia*, seria: „Materiały dydaktyczne” nr 87, Legionowo 2013, s. 7–8.

korupcja poza łapownictwem i sprzedajnością dotyczy także nadużywania funkcji, nepotyzmu, faworytyzmu oraz płatnej protekcji. Istotnym czynnikiem charakteryzującym korupcję jest jej niemal nieograniczona wielopostaciowość. Przedmiot korupcji jest kształtowany przez wiele determinantów w zależności od kraju, w jakim występuje, częstotliwość i powszechność oraz czas dokonania czynu zabronionego. Może dotyczyć zarówno krajów wysoko, jak i słabo rozwiniętych, sektora publicznego lub prywatnego, a także organizacji pozarządowych i fundacji⁷.

Przy badaniu wpływu korupcji na bezpieczeństwo wewnętrzne państwa, szczególnie w odniesieniu do Ukrainy, jest uzasadnione wskazanie jej rodzajów i wywoływanych przez nią skutków. Niewątpliwie każdy rodzaj korupcji niesie za sobą negatywne konsekwencje dla stanu bezpieczeństwa państwa (zarówno długo-, jak i krótkoterminowe). Korupcję można klasyfikować pod kątem wielu czynników. Na potrzeby niniejszego artykułu przyjęto podział ze względu na sferę działalności państwa – administracyjną, gospodarczą i polityczną. Z uwagi na przenikanie się tych dziedzin także korupcja występuje na kilku płaszczyznach.

Korupcja administracyjna (urzędnicza) polega na przyjmowaniu przez pracowników administracji publicznej dodatkowych gratyfikacji uzyskiwanych w sprawach urzędowych za zrealizowanie obowiązku wynikającego z regulaminu danej jednostki organizacyjnej lub za odstąpienie od niego. Skorumpowani urzędnicy w zamian za korzyści osobiste przyczyniają się do powstania przeważnie ekonomicznych strat, które uniemożliwiają prawidłową działalność państwa. Z korupcją urzędniczą często wiąże się **korupcja gospodarcza**. Występuje ona z reguły tam, gdzie są podejmowane decyzje administracyjne, a co za tym idzie – wydaje się pieniądze z budżetu państwa. Polega ona przede wszystkim na przekupstwie i sprzedajności. Wykorzystując te instrumenty, przedsiębiorcy wpływają na urzędników oraz polityków w celu osiągnięcia korzystnych warunków dla swojej działalności. Powoduje to zakłócenia procesów gospodarczych państwa, które mogą hamować rozwój kraju oraz przyczyniać się do spadku produktywności przez ingerencję w działanie rynku. Ponadto paraliżuje prawidłowe funkcjonowanie państwa oraz obniża autorytet instytucji państwowych. **Korupcja polityczna** zaś ma związek z działaniem na rzecz partii politycznych (oraz ich członków), które w sposób nielegalny dążą do zdobycia lub utrzymania władzy. Ten rodzaj korupcji ma szczególnie wpływ na funkcjonowanie państwa przez bezpośrednie oddziaływanie na sposób rządzenia, co przekłada się na destabilizację na scenie politycznej. Bardzo często ten rodzaj korupcji wynika z kultury oraz historii państwa, nierzadko bowiem jej funkcjonowaniu towarzyszy społeczne przyzwolenie i uznawanie korupcji za powszechną praktykę⁸.

Olgierd Chybiński zwrócił uwagę także na zjawisko **płatnej protekcji**⁹ oraz na niebezpieczeństwo związane z jej zakorzenieniem się w społeczeństwie. W wielu państwach przyjęło się, że do załatwienia sprawy w urzędzie trzeba mieć znajomości

⁷ P. Sulowski, *Korupcja zagrożeniem dla bezpieczeństwa...*, s. 57.

⁸ Tamże, s. 58–64.

⁹ O. Chybiński, *Płatna protekcja*, Warszawa 1967, s. 7–8.

байд należy wręczyć pośrednikowi łapówkę. Ten proceder jest wykorzystywany przez oszustów, którzy nierzadko nie mają nic wspólnego z daną instytucją.

Jako główne implikacje oddziaływania korupcji na bezpieczeństwo wewnętrzne państwa należy wymienić: pomnażanie kosztów funkcjonowania państwa, które w ostateczności muszą zostać pokryte przez obywateli, spowolnienie rozwoju gospodarczego, uzależnienie decyzji politycznych od podmiotów zewnętrznych, spadek atrakcyjności dla inwestorów zagranicznych, obniżenie zaufania obywateli do instytucji państwowych oraz ograniczenie konkurencji w gospodarce. Czynnikiem szczególnie szkodliwym dla państwa jest także to, że poziom korupcji jest wprost proporcjonalny do trudności pozbycia się tego problemu. Wynika to z uzależnienia władz i urzędników od pieniędzy pochodzących z korupcji – im większa jest ta zależność, tym mniejsza jest motywacja do wprowadzenia regulacji prawnych dążących do zwalczania tego zjawiska¹⁰.

Walka z korupcją na Ukrainie

Jak wspomniano na wstępie, korupcja jest jednym z najpoważniejszych problemów Ukrainy, który skutecznie separuje ten kraj od państw Zachodu. Jednym z powodów wybuchu tzw. Euromajdanu było odstąpienie Wiktora Janukowycza od podpisania umowy stowarzyszeniowej z Unią Europejską. Swoją decyzję ukraiński rząd ogłosił 21 listopada 2013 r.¹¹ Eksperti wskazują, że gdyby prezydent Wiktor Janukowycz podpisał dokument i zadeklarował chęć współpracy z Unią Europejską, to zobowiązałby się do zreformowania kraju, także pod kątem walki z korupcją. Prezydent będący pod wpływem Rosji oraz grup oligarchów zdecydował się na demonstrację przywiązania do dotychczasowego stylu rządów i odrzucił propozycję Unii Europejskiej¹². To doprowadziło do buntu dużej części ukraińskiego społeczeństwa, które liczyło na zmiany, zwłaszcza skorumpowanej władzy¹³. Konsekwencją tzw. rewolucji wolności było odsunięcie Janukowycza od władzy. Objęcie rządów przez Petro Poroszenkę oraz zmiana składu rządu w 2014 r. dawały nadzieję na zreformowanie państwa i wyeliminowanie patologii z życia publicznego.

Według „Światowego Barometru Korupcji” opublikowanego przez organizację Transparency International w styczniu 2018 r. Ukraina znajduje się na 130. miejscu pod względem poziomu korupcji wśród 176 państw, które znalazły się w zestawieniu¹⁴. W sondażu za 2017 r. Ukraina uzyskała 30 na 100 możliwych punktów (im większa liczba punktów, tym mniejszy problem z korupcją i większa transparent-

¹⁰ A. Barcikowski, *Bezpieczeństwo wewnętrzne – różne perspektywy...*, s. 18–19.

¹¹ W. Konończuk, *Ukraina rezygnuje z podpisania umowy stowarzyszeniowej w Wilnie: przyczyny i implikacje*, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2013-11-27/ukraina-rezygnuje-z-podpisania-umowy-stowarzyszeniowej-w-wilnie> [dostęp: 25 VII 2018].

¹² M. Czech, *Kres zbliżenia Ukrainy z Europą: Janukowycz wyrócił stolik*, „Gazeta Wyborcza” z 22 listopada 2013 r.

¹³ K. Kwiatkowska, *Mustafa odbije Ukrainę*, „Gazeta Wyborcza” z 29 listopada 2013 r.

¹⁴ *Corruption Perceptions Index 2017*, https://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2017 [dostęp: 25 VII 2018].

ność) i znalazła się wśród najbardziej skorumpowanych państw świata. Dla porównania – Polska z 60 punktami znalazła się w zestawieniu na 36. pozycji. Obywatele Ukrainy postrzegają korupcję jako jeden z najistotniejszych problemów państwa (56 proc. ankietowanych)¹⁵. Ankietowani uznają, że poziom korupcji w ciągu kilku ostatnich lat się nie zmienił (72 proc.), a winnym tego stanu jest przede wszystkim prezydent Petro Poroszenko (60 proc.). Urzędujący prezydent nie cieszy się zaufaniem publicznym (70 proc. respondentów nie ma do niego zaufania). Jedynie 13 proc. biorących udział w ankiecie jest zdania, że władze Ukrainy zmierzają do rozwiązania problemu korupcji. Taka ocena przekłada się na negatywny stosunek do prezydenta. Z raportu wynika też, że spadek poparcia dla aktualnie rządzących powoduje wzrost poparcia wśród partii populistycznych, które tak naprawdę nie są zainteresowane walką z korupcją. Jeśli chodzi o autorefleksję samych Ukraińców odnośnie do korupcji, to sondaż również nie daje nadziei na ewentualne pozytywne zmiany. Co prawda około 33 proc. badanych wskazuje łapownictwo jako jedną z trzech głównych przyczyn niepozwalających na skuteczną walkę z korupcją, ale tylko 25 proc. ankietowanych uważa, że to społeczeństwo jest współodpowiedzialne za taki stan rzeczy. Na szczególną uwagę zasługuje to, że aż 2/3 Ukraińców jest zdania, że korupcja jest integralną częścią ich życia¹⁶.

Mimo że wyniki sondażu dają obraz Ukrainy głęboko pogrążonej w problemach związanych z korupcją, to na przestrzeni ostatnich kilku lat widać subtelny poprawę. W 2012 r. organizacja Transparency International w opublikowanym „Światowym Barometrze Korupcji” przyznała Ukrainie 26 pkt, w 2013 r. – 25 pkt, w 2014 r. – 26 pkt, a w 2015 r. – 27 pkt¹⁷. Może to świadczyć o tym, że poza 2013 r. tendencja występowania tego zjawiska jest wzrostowa. Warto zaznaczyć, że to właśnie rok 2013 był momentem przełomu w społeczeństwie ukraińskim.

W związku z uzależnieniem przyznania pomocy Ukrainie przez Unię Europejską od podjęcia walki tego kraju z korupcją, podjęto w tym kierunku konkretne działania. Wykorzenienie korupcji z życia publicznego stało się jednym z najważniejszych zadań nowych rządów pod przewodnictwem Arsenija Jaceniuka, a następnie Wołodymira Hrojsmana. W październiku 2014 r. ukraiński parlament uchwalił pakiet ustaw antykorupcyjnych powołujących do życia podmioty, które stały się instytucjonalną podstawą do walki z korupcją: Narodową Agencję ds. Poszukiwania i Rozporządzania Aktywami Pochodzącymi z Przystępstw Korupcyjnych, Narodową Agencję ds. Zapobiegania Korupcji, Wyspecjalizowaną Prokuraturę Antykorupcyjną oraz Narodowe Antykorupcyjne Biuro Ukrainy¹⁸.

Za jeden z przełomowych momentów w ostatnim czasie w walce z korupcją na Ukrainie można uznać ujawnienie deklaracji majątkowych ponad 100 tys. urzędników i polityków, w tym tych najwyższych rangą. System elektronicznych deklaracji

¹⁵ Na pierwszym miejscu wskazano problemy gospodarcze (69% ankietowanych).

¹⁶ V. Rybak, *Ukraine's fight against corruption, explained*, <http://euromaidanpress.com/2016/12/16/ukraine-corruption-reform/> [dostęp: 25 VII 2018].

¹⁷ www.transparency.org/cpi [dostęp: 3 I 2018].

¹⁸ P. Kościński, *Problem korupcji na Ukrainie*, <https://www.pism.pl/publikacje/biuletyn/nr-3-1445#> [dostęp: 25 VII 2018].

majątkowych wywołał poruszenie w społeczeństwie ukraińskim. Okazało się – według obliczeń Reutera – że średnio na członka ukraińskiego rządu przypada prawie 300 tys. dolarów oszczędności w gotówce, przy miesięcznej pensji 200 dolarów. Upublicznienie tych danych spotkało się z wyrażeniem niezadowolenia przez ukraińskich parlamentarzystów¹⁹. Za sukces w walce z korupcją można uznać także wdrożenie systemu zamówień publicznych ProZorro. Pozwolił on na zachowanie w budżecie tylko w 2016 r. około 320 mln dolarów²⁰.

Jak informuje Piotr Kościński, powołując się na ukraiński portal Naszi Hroszi, wciąż największym problemem w walce z korupcją na Ukrainie jest nieuczciwość najważniejszych urzędów w państwie, włącznie z sądami. W interesie sędziów i prokuratorów jest utrzymanie stanu obecnego. Dziennik podaje, że spośród około tysiąca osób, którym postawiono zarzuty korupcyjne w okresie między lipcem 2015 r. a czerwcem 2016 r., tylko 3 proc. zostało skazanych prawomocnym wyrokiem. Wartość skonfiskowanego majątku pochodzącego z przestępstw korupcyjnych w latach 2015–2016 wyniosła jedynie 10 tys. dolarów, mimo zakładanego wpływu 368 mln dolarów, co powoduje duże straty w budżecie państwa. Łatwo obliczyć, że wpływ do budżetu był 36,8 tys. razy mniejszy, niż zakładano²¹.

Do zjawisk pozytywnych należy zaliczyć rozpoczęcie walki z korupcją przez państwo ukraińskie, które można zaobserwować po wydarzeniach związanych z tzw. Euro-majdanem. Trzeba jednak zauważyć, że motywacja – nie tylko rządzących, lecz także całego społeczeństwa – do tej walki jest niewielka. Wydaje się zatem zasadne stwierdzenie, że bez pomocy z zewnątrz Ukraina nie jest w stanie poradzić sobie z tak wielkim problemem. Tę tezę potwierdzają słowa Marii Jarosz, która zjawisko korupcji opisuje zarówno jako przyczynę, jak i skutek niewydolności instytucjonalnej państwa²².

Narodowe Antykorupcyjne Biuro Ukrainy

W dniu 14 października 2014 r. Rada Najwyższa Ukrainy przyjęła ustawę o Narodowym Antykorupcyjnym Biurze Ukrainy (NABU), która weszła w życie 25 lutego 2015 r.²³ Utworzenie NABU było jednym z wymogów Międzynarodowego Funduszu Walutowego oraz Komisji Europejskiej dotyczących złagodzenia ograniczeń wizowych pomiędzy Unią Europejską a Ukrainą.

W art. 1 wspomnianej ustawy NABU określono jako państwowy organ ścigania, do którego zadań należy: wykrywanie, ściganie, rozpoznawanie i prowadzenie dochodzeń w sprawach związanych z korupcją, a także zapobieganie im, w granicach jego

¹⁹ V. Rybak, *Ukraine's fight against...*

²⁰ Co-creation of ProZorro, https://www.transparency.org/whatwedo/publication/co_creation_of_prozorro_an_account_of_the_process_and_actors [dostęp: 3 I 2018].

²¹ P. Kościński, *Problem korupcji na Ukrainie...*

²² M. Jarosz, *Władza, przywileje, korupcja*, Warszawa 2004, s. 249.

²³ *Закон України Про Національне антикорупційне бюро України*. Pełna treść dokumentu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1698-18> [dostęp: 4 I 2018].

kompetencji, oraz zapobieganie kolejnym przestępstwom. Artykuł 4 ustawy odnosi się do gwarancji niezależności NABU. Ma ona być zapewniona dzięki zagwarantowanym ustawowo specjalnym procedurom wyboru dyrektora Biura, wyboru pracowników Biura w drodze konkursu, określonym procedurom finansowania Biura, a także dzięki środkom określonym przepisami prawa, które mają na celu zapewnienie bezpieczeństwa pracownikom Biura oraz ich rodzinom. Ustawa w art. 5 stanowi, że maksymalna liczba pracowników Biura nie może przekraczać 700, w tym 200 pracowników personelu wysokiej rangi²⁴.

W styczniu 2015 r. po raz pierwszy w historii Ukrainy ogłoszono otwarty konkurs na dyrektora agencji państwowej. Spośród 186 kandydatów na stanowisko dyrektora NABU został wybrany Artem Sytnyk²⁵. Zdaniem Ruslana Minicha w NABU zatrudniono dobrych, jak na ukraińskie warunki, ekspertów. Pozwoliło to na otwarcie setek spraw dotyczących korupcji. Problemem instytucji jest natomiast uzależnienie jej działania od innych służb. R. Minich jako przykład podaje zależność od Służby Bezpieczeństwa Ukrainy (SBU) w zakresie zakładania podsłuchów oraz uwalnianie przez sądy osób zatrzymanych przez NABU. Zauważa również, że istnieje potrzeba powołania niezależnego sądu antykorupcyjnego jako zupełnie nowej instytucji, która pozwoliłaby na uzupełnienie działań NABU oraz Wyspecjalizowanej Prokuratury Antykorupcyjnej. Ponadto działalność NABU jest zakłócana przez urzędujących polityków, którzy w związku z czynnościami podejmowanymi przez Biuro przestają czuć się bezkarni i starają się przejąć nad nim kontrolę. Wśród części ukraińskich parlamentarzystów popularny jest pomysł przekazania kontroli nad NABU prokuratorowi generalnemu (zależnemu od polityków)²⁶.

Igor Shevliakov, autor artykułu *Ukraine*²⁷ odnoszącego się do wyzwań stojących przed instytucjami ukraińskimi w walce z korupcją zaznacza, że NABU nie jest w stanie prawidłowo funkcjonować bez pomocy z zewnątrz. Powstanie Narodowego Antykorupcyjnego Biura Ukrainy jest z pewnością przejawem rozpoczęcia ukraińskiej walki z korupcją, ale zestawienie jego funkcjonowania w teorii z pragmatyzmem jest jednak bezlitosne. Biuro przy pomocy służb innych krajów, szczególnie Federalnego Biura Śledczego (FBI), działa w miarę możliwości niezależnie od władzy. Dużym wyzwaniem jest utrzymanie tej tendencji, jest to bowiem aktualnie jedyna instytucja działająca niezależnie od polityków, co w przypadku walki z korupcją jest warunkiem koniecznym. O ile samo utworzenie Biura można uznać za sukces, o tyle ten sukces będzie bezwartościowy, jeśli Biuro straci niezależność. Walka z korupcją na Ukrainie nie może postępować bez skutecznie działającego NABU. I. Shevliakov dodaje, że pełną świadomość tego mają skorumpowane władze ukraińskie, dlatego próbują wpływać na działanie Biura.

²⁴ *Krajowe Biuro Antykorupcyjne Ukrainy*, „Przegląd Antykorupcyjny” 2016, nr 1, s. 225–227.

²⁵ <https://nabu.gov.ua/en/history-nabu> [dostęp: 4 I 2018].

²⁶ R. Minich, *Ukraine's Fight Against Corruption: Stumble But Not Fall*, <http://ukraineworld.org/2017/04/ukraines-fight-against-corruption-stumble-but-not-fall/> [dostęp: 25 VII 2018].

²⁷ I. Shevliakov, *Ukraine*, w: *Anti-Corruption in Moldova and Ukraine*, A. Sobják (ed.), Warsaw 2015, s. 27–33.

Współpraca Narodowego Antykorupcyjnego Biura Ukrainy ze służbami specjalnymi innych państw

Powstanie NABU było zainicjowane na wyraźne żądanie Zachodu jako jeden z warunków kontynuowania rozmów pomiędzy Unią Europejską a Ukrainą w sprawie złagodzenia polityki wizowej. Jego utworzenie nie oznacza jednak rozwiązania problemu korupcji na Ukrainie. Powstanie Biura jest sygnałem do zmian, ale z biegiem czasu przybywa mu przeciwników. Co istotne, antagoniści Biura wywodzą się z Ukrainy i bardzo często zajmują najważniejsze stanowiska w państwie. Biorąc pod uwagę skalę problemu, jakim jest dla Ukrainy korupcja, konieczne jest uzyskanie poparcia dla działania NABU z zewnątrz. Płynie ono głównie z Zachodu, pomoc oferują Amerykanie, Polacy oraz inne państwa, w których żywotnym interesie jest zahamowanie dalszej destabilizacji Ukrainy.

Stany Zjednoczone jako mocarstwo starają się nie tylko utrzymywać swoją strefę wpływów, lecz także ją poszerzać. Widać to na przykładzie Ukrainy, która po upadku rządów Wiktora Janukowycza stała się partnerem zarówno dla Unii Europejskiej, jak i dla USA. Ukraina jest bezpośrednim sąsiadem NATO, a co za tym idzie – jest państwem ważnym ze względów strategicznych i geopolitycznych. Znajduje się także w kręgu zainteresowań Rosji, przede wszystkim ze względu na to, że do 1991 r. należała do Związku Radzieckiego²⁸. Rosja po zajęciu Krymu i zdestabilizowaniu wschodniej części Ukrainy nie zdecydowała się na otwarty konflikt z państwem ukraińskim. Mająca problemy Ukraina jest atrakcyjnym partnerem dla USA, które za pomocą środków finansowych wywierają wpływ na ukraińskie władze, tworząc tym samym strefę buforową pomiędzy NATO a Rosją²⁹. Należy zaznaczyć, że takie działania są istotne także dla bezpieczeństwa Polski.

Tylko w ostatnich czterech latach Stany Zjednoczone udzieliły Ukrainie pomocy finansowej oscylującej w granicach dwóch miliardów dolarów. Za prezydentury Baracka Obamy, w marcu 2014 r., Kongres zatwierdził przekazanie temu krajowi miliarda dolarów³⁰. Był to okres istotnych zmian na Ukrainie, które dokonywały się przede wszystkim na szczytach władzy, a otrzymane pieniądze miały posłużyć wdrażaniu reform prodemokratycznych i walce z przestępczością. Kolejna kwota – w wysokości 220 mln dolarów, jak podała agencja Reuters – wpłynęła w czerwcu 2016 r.³¹ Nastąpiło to dwa miesiące po objęciu urzędu premiera przez Wołodymira Hrojsmana. Joe Beiden, wiceprezydent USA, udzielając informacji o środkach pieniężnych przekazanych Ukrainie, pochwalił także podjęte przez ten kraj reformy. W dniu 12 grudnia

²⁸ M. Czech, *Rosja bez Ukrainy jak bez ręki. Plan przebrojenia armii poważnie zagrożony*, „Gazeta Wyborcza” z 23 czerwca 2014 r.

²⁹ K. Przybyła, *NATO wobec konfliktu na Ukrainie*, „Bezpieczeństwo Narodowe” 2016, nr 37–40, s. 118–120.

³⁰ J. Weisman, *Congress Approves Aid of \$1 Billion for Ukraine*, „The New York Times” z 27 marca 2014 r.

³¹ *U.S. to give Ukraine \$220 million in new aid: White House*, www.reuters.com [dostęp: 4 I 2018].

2017 r. Blair Guild poinformowała na stronie internetowej telewizji CBS o podpisaniu przez prezydenta Donalda Trumpa nowego budżetu obronnego USA na 2018 r., który zakłada wsparcie Ukrainy kwotą 350 mln dolarów³². Potwierdziło się to pośrednio 20 lipca 2018 r., gdy amerykańskie ministerstwo obrony zdecydowało o przekazaniu Ukrainie 200 mln dolarów na cele związane z bezpieczeństwem³³.

Przekazywanie tak dużych sum pieniężnych na przeprowadzanie reform na Ukrainie nie jest dokonywane przez Amerykanów lekkomyślnie. Mając świadomość, jak wielkim problemem w tym kraju jest korupcja i jakie ryzyko niesie oddawanie do dyspozycji tamtejszym urzędnikom tak dużych sum pieniężnych, Amerykanie wpłynęli pośrednio (za pośrednictwem Międzynarodowego Funduszu Walutowego, MFW) na utworzenie NABU. Jednym z najważniejszych partnerów tej organizacji, a także wzorem do naśladowania, było FBI. W styczniu 2016 r. wizytę w Waszyngtonie odbył dyrektor NABU Artem Sytnyk. Zakończyła się ona podpisaniem oficjalnej umowy o współpracy między FBI a NABU. Jak podkreślił Sytnyk³⁴, szczególnie istotnym aspektem współpracy jest to, że FBI dysponuje instrumentami wykorzystywanymi do śledzenia obiegu dolara, co w przypadku walki z korupcją jest nie do przecenienia. Dyrektor NABU zaznaczył także, że problem korupcji na Ukrainie wykracza poza jej granice, a bez pomocy FBI wykrycie wypływu środków z jego kraju oraz ich zwrot byłyby w znacznym stopniu utrudnione. Umowa ustanowiła współpracę stron w zwalczaniu przestępstw związanych z praniem pieniędzy i odzyskiwaniem mienia, a także pomoc w walce z korupcją ukraińskich urzędników wysokiego szczebla. Ponadto amerykańska agencja zobowiązała się do przekazania ukraińskiej służbie sprzętu ułatwiającego jej funkcjonowanie na odpowiednim poziomie. Sprzęt do digitalizowania dokumentów ofiarowany przez FBI został użyty już w czerwcu 2016 r. podczas afery „Czarnej księgowości” związanej z ukraińską Partią Regionów, na której czele stał Wiktor Janukowycz³⁵. Wykorzystanie technik dostarczonych przez Amerykanów znacznie usprawniło pracę ukraińskiej służby³⁶.

Już w lutym 2016 r. Artem Sytnyk poinformował w wywiadzie radiowym, że do kierowanej przez niego instytucji został przydzielony funkcjonariusz FBI, który będzie odpowiedzialny za współpracę z detektywami NABU oraz za kontrolowanie ich działań pod kątem zgodności ich pracy z amerykańskimi standardami³⁷. W maju 2015 r. NABU odwiedził ambasador USA na Ukrainie Geoffrey Pyatt³⁸, który zwrócił uwagę

³² *Trump signs National Defense Authorization Act*, www.cbsnews.com [dostęp: 4 I 2018].

³³ <https://www.bbc.co.uk/news/world-europe-44909625> [dostęp: 25 VII 2018].

³⁴ *NACB and FBI will sign memorandum of cooperation*, https://zik.ua/en/news/2016/06/29/nacb_and_fbi_sign_memorandum_on_cooperation_712162 [dostęp: 5 I 2018].

³⁵ Na temat tej afery zob. <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiate,2/fbi-pomoze-ukrainie-w-sledztwie-ws-paula-manaforta,669904.html> (przyp. red.).

³⁶ *The NABU Director calls upon individuals mentioned in Trepak's lists to provide their handwriting samples voluntarily*, <https://nabu.gov.ua/en/novyny/nabu-director-calls-upon-individuals-mentioned-trepaks-lists-provide-their-handwriting> [dostęp: 5 I 2018].

³⁷ *FBI representative will work together with the NABU detectives*, www.nabu.gov.ua [dostęp: 5 I 2018].

³⁸ *U.S. Ambassador Marie Yovanovitch visits the NABU*, <https://nabu.gov.ua/en/novyny/us->

na rolę, jaką Biuro odgrywa w zmianach zachodzących na Ukrainie. Zaznaczył, że Amerykanie dalej zamierzają wspierać NABU w walce z korupcją, przede wszystkim w zakresie wykonywania nakazów związanych z wysokim ryzykiem, polegających na realizacji czynności w śledztwach, w których pojawiają się duże sumy pieniędzy, a także w które są zamieszani prominentni politycy.

Memorandum o współpracy FBI i NABU weszło oficjalnie w życie 29 czerwca 2016 r. Dwa tygodnie później na Ukrainę przybyli pierwsi funkcjonariusze FBI w celu przeprowadzenia szkolenia dla ukraińskich pracowników Biura³⁹. Inauguracyjne szkolenie specjalistyczne trwało 10 dni i objęło m.in. trening taktyczny i praktykę uzbrojenia, metody zatrzymywania przestępców w budynku i samochodzie oraz sposoby przeprowadzania czynności operacyjno-śledczych w pomieszczeniach, w których mogą znajdować się niebezpieczne osoby.

Rok 2017 okazał się owocny dla współpracy NABU z FBI. W czerwcu doszło do zatrzymań w związku z operacją „Bursztyn” prowadzoną przez te struktury⁴⁰. Dzięki współdziałaniu obu instytucji wykryto proceder nielegalnego wydobycia bursztynu na zachodzie Ukrainy oraz zatrzymano urzędników zaangażowanych w tę sprawę, m.in. zastępcę prokuratora regionu. W kręgu podejrzanych pozostaje także ukraiński parlamentarzysta. Szef NABU podkreślił, że operacja nie doszłaby do skutku bez pomocy FBI. Udział osób ze szczytu władzy w przestępczym procederze doprowadził do konfliktu wśród ukraińskich jednostek odpowiedzialnych za walkę z korupcją. Organy, nad którymi politycy sprawują bezpośrednie zwierzchnictwo, przeciwstawiły się sposobowi działania NABU, co uwidocznilo jedynie skalę problemu, z jakim ta organizacja musi się zmagać. Kilka dni po ujawnieniu szczegółów operacji gazeta „Kyiv Post” podała za pośrednictwem agencji Interfax-Ukraine informację o przedłużeniu memorandum o współpracy NABU i FBI o kolejne dwa lata⁴¹. Strony oświadczyły, że są zadowolone z dotychczasowej współpracy i pragną ją kontynuować.

Operacja „Bursztyn” nie była jedyną operacją prowadzoną w 2017 r. przez NABU przy współpracy z FBI. We wrześniu doszło na Ukrainie do kryzysu instytucji państwowych walczących z korupcją. Narodowe Antykorupcyjne Biuro Ukrainy przy pomocy FBI i Wyspecjalizowanej Prokuratury Antykorupcyjnej wszczęło m.in. postępowanie kontrolne w sprawie ewentualnego nielegalnego wzbogacenia się prokuratora generalnego Ukrainy Jurija Łucenki, a także w sprawie działań korupcyjnych w Służbie Migracyjnej Ukrainy, której kierownictwo miało czerpać zysk z legalizacji pobytu na Ukrainie obywateli innych państw. Sprawę opisał na łamach „The Wall Street Journal” James Marson⁴². Komentator podkreślił, że skuteczność działań antykorupcyjnych

ambassador-marie-yovanovitch-visits-nabu [dostęp: 5 I 2018].

³⁹ *FBI train Special Forces of Ukraine's National Anti-Corruption Bureau*, <https://112.international/politics/rferl-fbi-train-special-forces-of-ukraines-national-anti-corruption-bureau-6984.html> [dostęp: 6 I 2018].

⁴⁰ *Amber case first joint NABU-FBI operation – Sytnyk*, <https://en.interfax.com.ua/news/general/430432.html> [dostęp: 6 I 2018].

⁴¹ *NABU, ФБР розширюють співпрацю ще на 2 роки*, www.kyivpost.com [dostęp: 6 I 2018].

⁴² J. Marson, *Corruption Battle Roils Ukraine*, „The Wall Steer Journal” z 12 września 2017 r.

na Ukrainie ma ścisły związek ze środkami przekazywanymi dla tego kraju m.in. z MFW czy Banku Światowego.

Do otwartego konfliktu między Służbą Bezpieczeństwa Ukrainy i Prokuraturą Generalną a NABU i Wyspecjalizowaną Prokuraturą Antykorupcyjną doszło w listopadzie 2017 r. Aresztowano wówczas funkcjonariusza NABU, który działał pod przykryciem w sprawie dotyczącej nieprawidłowości w Służbie Migracyjnej Ukrainy. Do zatrzymania doszło na polecenie prokuratora generalnego, który uważał, że NABU działała poza granicami obowiązującego prawa. Sprawa odbiła się szerokim echem na Zachodzie. Głos w sprawie zabrała m.in. przedstawicielka MFW Christine Lagarde, która wyraziła zaniepokojenie wydarzeniami mogącymi powstrzymać rozwój niezależnych instytucji do walki z korupcją na Ukrainie. Bank Światowy oraz Departament Stanu USA wydały oświadczenia w podobnym tonie. Sugerowały, że ograniczenie niezależności NABU może niekorzystnie odbić się na poparciu Ukrainy przez państwa Zachodu na arenie międzynarodowej. Reakcja ukraińskich władz na te wypowiedzi mogła jednak dziwić. Wbrew naciskom postanowiły one złożyć w parlamencie projekt ustawy, który zakładał możliwość odwołania szefa NABU przez złożenie w parlamencie wniosku o wotum nieufności. Ostatecznie projekt nie trafił jednak pod obrady parlamentu. Zdaniem komentatorów prezydent Petro Poroszenko oraz inni najważniejsi politycy ukraińscy są niezadowoleni z tego, że NABU przy współpracy z FBI oraz innymi służbami jest instytucją niezależną, która dokonuje zatrzymań także wśród liczących się polityków lub osób z ich otoczenia (zatrzymano np. syna ministra spraw wewnętrznych)⁴³. Komentatorzy podkreślają także, że z powodu nacisków Zachodu prezydent Poroszenko i jego partia nie zdecydują się na gwałtowne ruchy w sprawie zmian w NABU, jednak nie należy się spodziewać owocnej współpracy między NABU a aktualnie wybraną władzą⁴⁴.

Współpraca NABU z FBI wydaje się najważniejsza w kontekście rozwoju i dalszego funkcjonowania ukraińskiej służby. Trudno bowiem wyobrazić sobie niezależne funkcjonowanie Biura w realiach ukraińskich bez wsparcia zachodnich służb i organizacji. Współpraca ukraińsko-amerykańska nie jest jednak jedyną, jaką Biuro podjęło.

Kilka miesięcy od powstania Narodowe Antykorupcyjne Biuro Ukrainy rozpoczęło współpracę z jego polskim odpowiednikiem – Centralnym Biurem Antykorupcyjnym. Jak podano w depeszy Polskiej Agencji Prasowej⁴⁵, ówczesny premier Ukrainy Arsenij Jaceniuk zaprosił delegację CBA do złożenia wizyty na Ukrainie. Podkreślił, że jego kraj pragnie korzystać z doświadczenia polskiego Biura w walce z korupcją oraz że liczy

⁴³ T. Vorozkho, *FBI Says Its Support for Anti-corruption Unit Abides by Ukrainian Law*, <https://www.voanews.com/a/federal-bureau-investigation-says-support-anti-corruption-unit-abides-by-ukrainian-law/4154225.html> [dostęp: 25 VII 2018].

⁴⁴ J. Donati, *Feud Thwarts FBI-Backed Anticorruption Efforts in Ukraine*, <https://www.wsj.com/articles/ukraine-law-enforcement-feud-threatens-anticorruption-efforts-1512649334> [dostęp: 25 VII 2018].

⁴⁵ *Ukraińcy chcą walczyć z korupcją. Będą się wzorować na polskim CBA*, <https://wiadomosci.wp.pl/ukraincy-chca-walczyz-z-korupcja-beda-sie-wzorowac-na-polskim-cba-6025267491099265a> [dostęp: 7 I 2018].

na pomoc CBA w wybraniu dla Ukrainy najlepszych środków antykorupcyjnych. Spotkanie polskiej delegacji z ukraińskimi władzami odbyło się w maju 2015 r.

Do podpisania oficjalnego memorandum o współpracy między NABU a CBA doszło w maju następnego roku w Warszawie. Było to pierwsze porozumienie zawarte przez ukraińskie Biuro z zagraniczną służbą antykorupcyjną. Podczas wizyty w Warszawie dyrektor NABU podkreślił, że ten wybór jest nieprzypadkowy, a kierowana przez niego instytucja analizowała doświadczenia w walce z korupcją także służb innych krajów, jednak zdecydowano się na skorzystanie z modelu polskiego, stosowanego od 10 lat. Poza podpisaniem dokumentu ustalono m.in. ramy współpracy dotyczącej działań dochodzeniowych, analitycznych, kontrolnych oraz operacyjnych w zakresie przeciwdziałania korupcji⁴⁶. Kolejnym wydarzeniem zacieśniającym współpracę między organizacjami polską i ukraińską było podpisanie w październiku 2017 r. umowy o zapobieganiu zagrożeniom korupcyjnym. Miało to związek z udzieleniem przez polski rząd kredytu dla Ukrainy w wysokości 100 mln euro. Pieniądze mają zostać przeznaczone na uporządkowanie i poprawę infrastruktury przygranicznej po stronie ukraińskiej⁴⁷.

Poza służbami amerykańskimi i polskimi NABU podjęło współpracę z instytucjami innych państw. Współpraca ze służbami innych krajów prawdopodobnie nie jest jednak tak rozwinięta, jak z FBI i CBA. Ponadto należy zauważyć, że korupcja ani w Polsce, ani tym bardziej w USA, nigdy nie była na takim poziomie, jak na Ukrainie i nie wszystkie środki wykorzystywane przez polskie i amerykańskie służby w walce z nią mogą być adekwatne do sytuacji w tym kraju. Dyrektor NABU podjął również oficjalną współpracę ze Specjalną Służbą Śledczą Republiki Litewskiej⁴⁸ oraz Krajową Dyрекcją Antykorupcyjną Rumunii⁴⁹, czyli ze służbami krajów o wyższym wskaźniku poziomu korupcji niż w Polsce.

Pozornie egzotycznym kierunkiem współpracy, jaki ukraińskie Biuro wybrało w ostatnim czasie, jest współdziałanie z Hongkongiem i tamtejszą Niezależną Komisją Przeciw Korupcji. Ta ostatnia instytucja ma przede wszystkim duże doświadczenie, gdyż funkcjonuje od 1974 r., co może mieć dla strony ukraińskiej duży walor edukacyjny. Z pragmatycznego punktu widzenia należy jednak podkreślić, że zgodnie z wiedzą NABU to właśnie do Hongkongu trafiło 15 759 mln dolarów pochodzących z przestępstw korupcyjnych dokonanych na Ukrainie. Aktualnie jest opracowywane dwustronne memorandum na wzór porozumień podpisanych już przez NABU⁵⁰.

⁴⁶ *Memorandum o współpracy polskich i ukraińskich służb antykorupcyjnych*, Forsal.pl, 13 V 2016 r., <http://forsal.pl/artykuly/943649,memorandum-o-wspolpracy-polskich-i-ukrainskich-sluzb-antykorupcyjnych.html> [dostęp: 7 I 2018].

⁴⁷ *Umowa CBA i ukraińskiego NABU*, www.antykorupcja.gov.pl [dostęp: 7 I 2018].

⁴⁸ *NABU will strengthen cooperation with the Special Investigation Service of the Republic of Lithuania*, <https://nabu.gov.ua/en/novyny/nabu-will-strengthen-cooperation-special-investigation-service-republic-lithuania> [dostęp: 7 I 2018].

⁴⁹ *NABU and Romania's National Anticorruption Directorate agreed on cooperation and information exchange*, <https://nabu.gov.ua/en/novyny/nabu-and-romanias-national-anticorruption-directorate-agreed-cooperation-and-information> [dostęp: 7 I 2018].

⁵⁰ *NABU will strengthen cooperation with anti-corruption agencies of Hong Kong*, <https://nabu.gov.ua/en/novyny/nabu-will-strengthen-cooperation-with-anti-corruption-agencies-of-hong-kong>.

Należy także odnotować, że NABU współpracuje nie tylko ze służbami innych państw, lecz także z organizacjami międzynarodowymi zajmującymi się walką z przestępczością. Jako jeden z priorytetów Biura określono jego współpracę z Europol. Dało to możliwość tworzenia z tą instytucją wspólnych zespołów dochodzeniowo-śledczych do walki z przestępstwami transgranicznymi, co jest istotne w przypadku wyprowadzania poza Ukrainę środków pieniężnych, które zgodnie z wiedzą Biura trafiają do 41 krajów⁵¹.

Wpływ działalności Narodowego Antykorupcyjnego Biura Ukrainy na bezpieczeństwo wewnętrzne Polski

Od początku funkcjonowania, tj. od 2015 r., NABU prowadziło 461 postępowań. Ich rezultatem było zatrzymanie 149 osób w związku z przestępstwami mającymi charakter korupcyjny, w których wyniku państwo ukraińskie straciło przeszło 3 mld dolarów. Jest to olbrzymia kwota dla pogrążonej w kryzysie Ukrainy, zważywszy na to, że niemal wszystkie wspomniane przestępstwa są dokonywane przez obywateli tego kraju⁵².

Mimo że ukraińskie władze rażąco nieskutecznie prowadzą walkę z korupcją, to od zmian na tej płaszczyźnie będzie zależeć przyszłość Ukrainy. Ma to związek z polityką warunkowości, jaką państwa Zachodu stosują wobec tego kraju. Uzależnienie wypłaty kolejnych środków finansowych na pomoc w odbudowaniu państwa od reform – głównie w zakresie walki z korupcją – wydaje się jedynym skutecznym rozwiązaniem. Walka z patologią, jaką jest korupcja, jest dla Ukrainy jedyną szansą na wyjście z kryzysu. Brak zmian oznaczałby dalsze rozkradanie państwowego majątku przez rządzących, co w rezultacie, przy długotrwałym regresie gospodarczym, mogłoby doprowadzić do upadku tego kraju⁵³.

Bezpieczeństwo Ukrainy jest ściśle powiązane z bezpieczeństwem Polski. Ewentualne pogłębianie się kryzysu w tym kraju może mieć negatywne skutki dla bezpieczeństwa wewnętrznego państwa polskiego na co najmniej kilku płaszczyznach.

Rok 2017 był rekordowy, jeśli chodzi o ekspansję polskich przedsiębiorstw na Ukrainę. Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego, tylko w pierwszej połowie 2017 r. wyniósł on 8877 mln złotych, co w porównaniu z analogicznym okresem roku poprzedniego stanowi wzrost o 41 proc. Z raportu GUS wynika, że tendencja wzrostowa eksportu na Ukrainę jest widoczna od 2014 r., czyli od zmiany władzy w tym kraju. Nie można zatem nie zauważyć, że zbiegło się to z rozpoczęciem ukraińskich reform mających na celu przeciwdziałanie korupcji, co przełożyło się na zwiększenie zainteresowania tym krajem przez polskich przedsiębiorców⁵⁴.

gov.ua/en/novyny/nabu-will-strengthen-cooperation-anti-corruption-agencies-hong-kong [dostęp: 7 I 2018].

⁵¹ *The NABU will cooperate with Europol while investigating cross-border corruption offenses*, <https://nabu.gov.ua/en/novyny/nabu-will-cooperate-europol-while-investigating-cross-border-corruption-offenses> [dostęp: 7 I 2018].

⁵² Zob. www.nabu.gov.ua [dostęp: 7 I 2018].

⁵³ P. Kościński, *Problem korupcji na Ukrainie...*

⁵⁴ *Polska wraca na Ukrainę w wielkim stylu. Eksport wystrzelił*, <https://businessinsider.com.pl/>

Marcin Lis, redaktor serwisu Money.pl, podał informację, że do końca 2017 r. legalne zatrudnienie znalazły w Polsce 2 mln obywateli Ukrainy, natomiast do końca 2018 r. ta liczba wyniesie około 3 mln⁵⁵. Pośrednią przyczyną tak dużej migracji jest korupcja, która hamuje rozwój państwa i zmusza jego obywateli do szukania pracy za granicą. M. Lis jest zdania, że z punktu widzenia polskiej gospodarki jest to informacja pozytywna. Zauważa jednak, że wraz z napływem tak dużej liczby Ukraińców do Polski pojawia się problem tzw. szarej strefy, czyli nielegalnego zatrudnienia, co niesie zagrożenie bezpieczeństwa ekonomicznego państwa⁵⁶. Przypływ ogromnej liczby obywateli Ukrainy w stosunkowo krótkim okresie zwiększył ryzyko przestępstw dokonywanych przez imigrantów. Należy odnotować, że obywatele Ukrainy coraz częściej dopuszczają się na terytorium Polski przestępstw zagrażających finansom państwa, polegających głównie na wyłudzeniu podatku VAT⁵⁷.

Mając na uwadze znaczenie Ukrainy jako dużego kraju pogrążonego w kryzysie, znajdującego się w bezpośrednim sąsiedztwie Polski, należy stwierdzić, że jego przyszłość jest związana z bezpieczeństwem naszego państwa. Powiązania ekonomiczne, liczba obywateli Ukrainy oraz geopolityczne znaczenie tego kraju determinują jego wspieranie w reformach zmierzających do poprawy panującej tam sytuacji. Ponieważ Narodowe Antykorupcyjne Biuro Ukrainy jest aktualnie jedyną niezależną służbą, która może mieć realny wpływ na walkę z korupcją w tym kraju, służby państw Zachodu powinny wspierać tę instytucję. Poza pomocą finansową zachodnie instytucje powinny wpływać przede wszystkim na ukraińskich polityków, którzy wydają się największym problemem w tej walce.

Dzięki wnikliwej analizie materiałów źródłowych udało się potwierdzić tezę, że jakość funkcjonowania NABU jest uzależniona od jego współpracy ze służbami państw zachodnich, a skutek tej współpracy ma bezpośrednie przełożenie na poziom bezpieczeństwa na Ukrainie, co pośrednio wpływa także na bezpieczeństwo wewnętrzne Polski.

Bibliografia:

Barcikowski A., *Bezpieczeństwo wewnętrzne – różne perspektywy analityczne i doktrynalne*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2014, nr 11, s. 11–21.

Chybiński O., *Płatna protekcja*, Warszawa 1967, Wydawnictwo Prawnicze.

finanse/handel/polski-eksport-na-ukraine-styczen-czerwiec-2017/3gws758 [dostęp: 7 I 2018].

⁵⁵ Za rok w Polsce będzie pracować 3 mln Ukraińców. Ich pensje rosną szybciej niż przeciętne, <https://www.money.pl/gospodarka/unia-europejska/wiadomosci/artukul/ukraincy-pracujacy-w-polsce-pensja-liczba,118,0,2381430.html> [dostęp: 7 I 2018].

⁵⁶ J. Fryc, *Prezes Forte: Brakuje rąk do pracy, a problem pogłębia szara strefa*, <https://businessinsider.com.pl/gielda/wiadomosci/produkcja-mebli-w-polsce-maciej-formanowicz-prezes-forte/nssn1kq> [dostęp: 7 I 2018].

⁵⁷ *Handel lewymi fakturami*, <http://www.antykorupcja.gov.pl/ak/aktualnosci/12627,Handel-lewymi-fakturami-60-mln-strat-skarbu-panstwa.html> [dostęp: 7 I 2018].

- Czech M., *Kres zbliżenia Ukrainy z Europą: Janukowycz wywrócił stolik*, „Gazeta Wyborcza” z 22 listopada 2013 r.
- Czech M., *Rosja bez Ukrainy jak bez ręki. Plan przebrojenia armii poważnie zagrożony*, „Gazeta Wyborcza” z 23 czerwca 2014 r.
- Głowacki W., *Rok w którym Europa osiwiła*, „Polska The Times” z 21 listopada 2014 r.
- Jarosz M., *Władza, przywileje, korupcja*, Warszawa 2004, Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Krajowe Biuro Antykorupcyjne Ukrainy, „Przegląd Antykorupcyjny” 2016, nr 1, s. 220–225.
- Kwiatkowska K., *Mustafa odbije Ukrainę*, „Gazeta Wyborcza” z 29 listopada 2013 r.
- Marson J., *Corruption Battle Roils Ukraine*, „The Wall Steer Journal” z 12 września 2017 r.
- Przybyła K., *NATO wobec konfliktu na Ukrainie*, „Bezpieczeństwo Narodowe” 2016, nr 37–40, s. 117–131.
- Shevliakov I., *Ukraine*, w: *Anti-Corruption in Moldova and Ukraine*, A. Sobják (ed.), Warsaw 2015, s. 27–37.
- Sulowski P., *Korupcja zagrożeniem dla bezpieczeństwa wewnętrznego państwa*, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Politologica” 2012, nr 8, s. 57–81.
- Szwejkowski Ł., *Korupcja, wybrane zagadnienia*, seria „Materiały dydaktyczne”, nr 87, Legionowo 2013, Centrum Szkolenia Policji.
- Weisman J., *Congress Approves Aid of \$1 Billion for Ukraine*, „The New York Times” z 27 marca 2014 r.

Źródła internetowe:

www.112.international

www.antykorupcja.gov.pl

www.abw.gov.pl

www.bbc.co.uk

www.businessinsider.com.pl

www.cbsnews.com

www.euromaidanpress.com

www.interfax.com
www.kyivpost.com
www.nabu.gov.ua
www.transparency.org
www.pap.pl
www.pism.pl
www.reuters.com
www.voanews.com
www.wiadomosci.wp.pl
www.wsj.com
www.zakon4.rada.gov.ua
www.zik.ua

Abstrakt

Wydarzenia związane z tzw. Euromajdanem doprowadziły do zmiany władzy na Ukrainie, a w konsekwencji – do zwrócenia się tego kraju w kierunku zachodnim. Nowo wybrane władze zostały zmuszone do podjęcia działań mających na celu uporiadanie się z problemem, jakim jest korupcja. Był to warunek otrzymania przez Ukrainę pomocy z Unii Europejskiej i Stanów Zjednoczonych. Korupcja jest jednym z głównych powodów stagnacji tego państwa. W 2014 r. utworzono na Ukrainie struktury wyznaczone do walki z korupcją, m.in. Narodowe Antykorupcyjne Biuro Ukrainy. NABU to jedyny niezależny organ działający na terenie państwa ukraińskiego zwalczającą korupcję. Destabilizacja Ukrainy będąca rezultatem łamania prawa przez najwyższej rangi polityków i urzędników niesie za sobą konsekwencje także dla Polski jako jej zachodniego sąsiada oraz dla całego regionu Europy Środkowo-Wschodniej. Spadek bezpieczeństwa na Ukrainie skutkuje m.in. emigracją obywateli tego kraju, głównie do Polski, co przekłada się bezpośrednio na jej bezpieczeństwo wewnętrzne. Wspieranie działalności NABU w walce z korupcją na Ukrainie leży w interesie zarówno Unii Europejskiej, jak i Stanów Zjednoczonych.

Słowa kluczowe: korupcja, bezpieczeństwo wewnętrzne, Polska, Ukraina, służby specjalne.